

Sommernatt i Nordmarken?

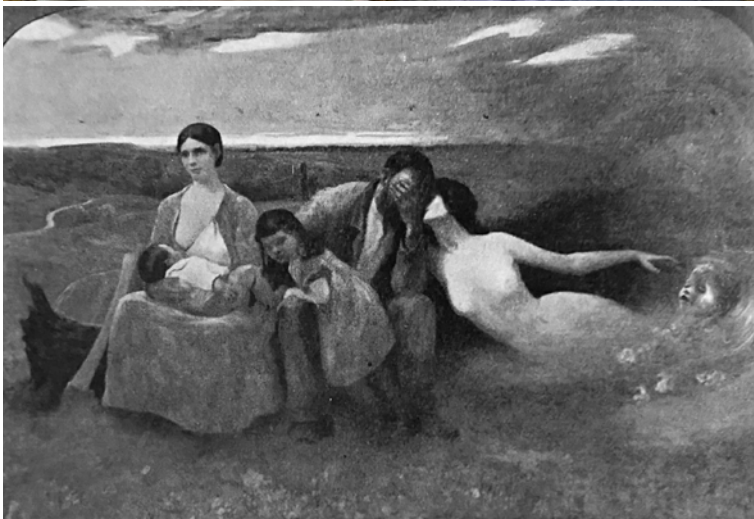
Michael 2024; 21 (Supplement 33): 101–104.
doi:10.5617/michael.11709

Sommeren 1884 dro Christian Skredsvig til skogs og malte Sommernatt. Måneskinn i Nordmarken. Men bildet er ikke fra Oslos Nordmark. Har det betydning?

Maleriet *Sommernatt. Måneskinn i Nordmarken* (1884) av Christian Skredsvig (1854–1924) ble en publikumssuksess under Høstutstillingen i Kristiania 1884 (1; figur 1). Populariteten er overraskende; motivet er nærmest trivielt for en dagens Osloborger. Vi har utsikt til et vann foran en åsrygg. Månen står over åsen og speiler seg i vannet. *Sommernatt* er ikke fra Nordmarka, men fra Østmarka. Vi tror det gjengir utsikten over Nøkle vann fra utkikkspunktet Sarabråten. Årstiden er en annen, furuer har skutt i været og Nøkle vann er demmet opp syv meter siden Skredsvig malte (2), men likheten mellom maleriet fra 1884 og fotoet fra 2024 er likevel overbevisende. Besøker man Sarabråten, ser man den vesle odden som stikker fram fra høyre i *Sommernatt*.

Betyr det noe om kunstneren har gjengitt et faktisk landskap og om det er gjenkjennbart eller ei? Tilsvarende kan man spørre om personer: Betyr det noe om man kan identifisere menneskene i et maleri eller en skulptur? Man kan hevde at et kunstverk skal si noe universelt, gjengi noe som ikke er knyttet til sted og enkeltpersoner, eller man kan mene at det gir verket større dybde og mening om mennesker og steder lar seg kjenne igjen og man forstår hvilken rolle de spiller.

Sarabråten ligger på toppen av en lang, bratt kleiv. Man blir varm av å gå den. Her oppførte en av Kristianias rikeste menn, Thomas Heftye (1822–1886), i 1856 et landsted (2) hvortil han inviterte tidens berømtheter: de kongelige, Ole Bull (1810–1880), Edvard Grieg (1843–1907), Henrik Ibsen (1826–1906), Aasmund Olavsson Vinje (1818–1880). Utsikten fra Sarabråten var dermed ikke triviell. Den var samfunnstoppenes og åndselitens utsikt. Den kan ha vakt interesse på Høstutstillingen.

Maleriene *Menneskesønnen* (1891), *Et digt om døden* (1900) og *Et digt om livet* (1908) utgjør en dystert linje blant Skredsvigs milde, nyromantiske arbeider (3; figur 1). Deres felles tema er foreldres sorg over et dødt barn. I *Menneskesønnen* og *Et digt om livet* er dette tydelig først når man identifiserer manns-hovedpersonen som Skredsvig selv og barnet som datteren Daisy (3, 4). Daisy døde ved eutanasi i Paris i 1885 (1). I *Et digt om døden* er temaet tydeligere: døden er grim for de sørgende foreldrene; for den vesle som går inn til Jesu herlighet, er det annerledes. Men det hjerteskjærende i bildet blir mer intenst når vi vet hvordan Skredsvig og hans første kone mistet datteren sin og hvordan minnet om Daisy fulgte Skredsvig resten av livet (5).

Vi mener at gjenkjennelse lar oss oppleve et kunstverk sterkere. Om et maleri tydelig refererer til en konkret hendelse, faktiske personer, eller et virkelig sted, kan vi lettere bruke empati, innlevelsens forutsetning, for å forstå det. Empati har sitt substrat blant annet i speilnevroner, hormonet oksytosin og pannelappens framre cingulum (6). Ved å tillate gjenkjennelse appellerer kunstneren til tilskuerens nevrobiologi, lar oss føle sterkere og lar oss ta del i kunstnerens behov for å uttrykke seg.

Litteratur

1. Thomsen IR. *Chr. Skredsvig*. Oslo: Grøndahl og Dreyers forlag, 1995. [Chr. Skredsvig \(nb.no\)](#)
2. *Nøklevann*. Oslo byleksikon <https://oslobyleksikon.no/side/N%C3%B8klevann> (03.06.2024)
3. Hassel B, Sætre E. Drap og kognitiv dissonans i Nasjonalmuseet. I: Frich JC, Dietrichs E, Brean A, red. *Hjernen og mytene*. Michael 2024; 21 (*Supplement 33*): 93–100.

Figur 1. Øverst til venstre: Sommernatt. Måneskinn i Nordmarken fra 1884 viser utsikten fra Sarabråten ved Nøklevann i Østmarka. Øverst til høyre: Utsikt fra Sarabråten vinteren 2024. I midten: Et digt om døden i Frogner kirke i Oslo (Foto: Nina Kjolsen Jernæs, Norsk institutt for kulturminneforskning, gjengitt med tillatelse). Nederst: Et digt om livet gjengitt i referanse 5. Maleriet ble av en tidligere eier skåret i to og farsfiguren overmalt, slik at bare den ammende moren, Skredsvigs annen kone Beret, og hennes barn ble igjen (7). Til høyre i bildet ses Skredsvigs første kone, Maggie, ← og deres døde datter Daisy.

4. Sissener KS. Med egne ord. I: Figenschou AV, Sissener KS, Sjøstad Ø, red. *Skredsvig*. Oslo: Orfeus, 2018, s. 212.
5. Skredsvig C. *Det gamle skilderi*. Kristiania: Gyldendalske Boghandel 1921: s. 52, 87–88.
6. Zhang M, Wu YE, Jiang M, Hong W. Cortical regulation of helping behaviour towards others in pain. *Nature* 2024; 626: 136–44. doi: <https://doi.org/10.1038/s41586-023-06973-x>
7. Zarbell-Engb B. Skredsvig på Åskollen. *Drammens tidende*, 28.2.2004. Kultur | Skredsvig på Åskollen (dt.no)

*Bjørnar Hassel,
bjornar.hassel@medisin.uio.no
Avdeling for nevrohabilitering
Oslo universitetssykehus, Ullevål sykehus*

Bjørnar Hassel er neurolog og professor i nevrohabilitering ved Universitetet i Oslo og overlege ved Avdeling for nevrohabilitering, Oslo universitetssykehus.

*Erik Sætre
erisa@online.no
Spesialsykehuset for epilepsi, Oslo universitetssykehus*

Erik Sætre er neurolog og overlege ved Spesialsykehuset for epilepsi, Oslo universitetssykehus.